

Suvestinė redakcija nuo 2020-10-15

Įsakymas paskelbtas: TAR 2019-05-29, i. k. 2019-08505

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

ĮSAKYMAS

**DĖL FIZINIO SUVARŽYMO PRIEMONIŲ TAIKYMO PSICHIKOS IR ELGESIO
SUTRIKIMŲ TURINTIEMS PACIENTAMS IR FIZINIO SUVARŽYMO PRIEMONIŲ
TAIKYMO STEBĖSENOS (MONITORINGO) TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO**

2019 m. gegužės 29 d. Nr. V-643
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatymo 9 straipsnio 4 dalimi ir 15 straipsniu,

t v i r t i n u Fizinio suvaržymo priemonių taikymo psichikos ir elgesio sutrikimų turintiems pacientams ir fizinio suvaržymo priemonių taikymo stebėsenos (monitoringo) tvarkos aprašą (pridedama).

Sveikatos apsaugos ministras

Aurelijus Veryga

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos sveikatos
apsaugos ministro
2019 m. gegužės 29 d.
įsakymu Nr. V-643

FIZINIO SUVARŽYMO PRIEMONIŲ TAIKYMO PSICHIKOS IR ELGESIO SUTRIKIMŲ TURINTIEMS PACIENTAMS IR FIZINIO SUVARŽYMO PRIEMONIŲ TAIKYMO STEBĖSENOS (MONITORINGO) TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Fizinio suvaržymo priemonių taikymo psichikos ir elgesio sutrikimų turintiems pacientams ir fizinio suvaržymo priemonių taikymo stebėsenos (monitoringo) tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) nustato fizinio suvaržymo priemonių – rankomis (žmogaus kūno jėga), specialiomis fizinio suvaržymo priemonėmis (toliau – SFSP) ar izoliuojant psichikos ir elgesio sutrikimų turintį pacientą (toliau – pacientas) atskiroje patalpoje (toliau – IAP) – taikymo pacientams ir fizinio suvaržymo priemonių taikymo stebėsenos (monitoringo) tvarką.

2. Apraše vartojamos sąvokos ir jų apibrėžtys suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatyme (toliau – įstatymas) bei kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą.

II SKYRIUS FIZINIO SUVARŽYMO PRIEMONIŲ TAIKYMO TVARKA

3. Prieš taikant fizinio suvaržymo priemones pacientui nuraminti ir apsaugoti jį nuo galimos žalos savo sveikatai ar gyvybei ir (ar) asmens sveikatos priežiūros įstaigos personalą, kitus pacientus ir kitus asmenis nuo galimos žalos jų sveikatai, gyvybei ir (ar) turtui, ir (ar) asmens sveikatos priežiūros įstaigos turtą nuo galimos padaryti žalos (toliau – grėsmė) turi būti išnaudotos kitos priemonės, jei jos prieinamos (žodiniai metodai ir kt.).

4. Fizinio suvaržymo priemones esant įstatymo 9 straipsnio 5 dalyje nustatytiems pagrindams skiria gydytojas psichiatras arba gydytojas vaikų ir paauglių psichiatras (toliau – gydytojas psichiatras) šia tvarka:

4.1. įvertina paciento keliamą grėsmę, paciento sveikatos būklę, kuri gali daryti įtaką fizinio suvaržymo priemonių taikymui, ir skiria tinkamiausią fizinio suvaržymo priemonę;

4.2. pacientui suprantamu būdu paaiškina, kodėl ir kokia jam yra taikoma fizinio suvaržymo priemonė, galimas komplikacijas, kurias gali sukelti fizinio suvaržymo priemonių taikymas, fizinio suvaržymo priemonių taikymo eigą;

4.3. paciento gydymo stacionare ligos istorijoje (forma F003/a) aprašo paciento psichikos būklę, pagal kurią nuspręsta, kad yra pagrindas taikyti fizinio suvaržymo priemones, taikytas kitas priemones pacientui nuraminti ir apsaugoti jį nuo galimos grėsmės ar priežastis, kodėl nebuvo galimybės jas taikyti (jei apie tai paciento medicinos dokumentuose nėra įrašyta), taikomas fizinio suvaržymo priemones, fizinio suvaržymo priemonių taikymo pradžios laiką bei užpildo Paciento, kuriam taikomos fizinio suvaržymo priemonės, stebėjimo lapą (Aprašo 1 priedas).

5. Gydytojui psichiatrui paskyrus fizinio suvaržymo priemones, jų taikymo metu psichikos sveikatos slaugytojas aprašo 15 punkte nustatyta tvarka stebi paciento sveikatos būklę, pildo Paciento, kuriam taikomos fizinio suvaržymo priemonės, sveikatos būklės stebėjimo lapą (Aprašo 2 priedas) ir informuoja gydytoją psichiatrą apie paciento būklės pokyčius.

6. Kai esant įstatymo 9 straipsnio 5 dalyje nustatytiems pagrindams fizinio suvaržymo priemonės būtina taikyti nedelsiant tol, kol atvyks gydytojas psichiatras, psichikos sveikatos slaugytojas:

6.1. nedelsiant informuoja gydytoją psichiatrą apie sprendimą pradėti taikyti fizinio suvaržymo priemones;

6.2. įvertinęs paciento keliamą grėsmę, paciento sveikatos būklę, kuri gali daryti įtaką fizinio suvaržymo priemonių taikymui, taiko tinkamiausią fizinio suvaržymo priemonę, prireikus pasitelkęs Aprašo 8 punkte nurodytus asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojus;

6.3. pacientui suprantamu būdu paaiškina, kodėl ir kokia jam yra taikoma fizinio suvaržymo priemonė, galimas komplikacijas, kurias gali sukelti fizinio suvaržymo priemonių taikymas, fizinio suvaržymo priemonių taikymo eigą;

6.4. medicinos dokumentuose nurodo taikytus slaugos veiksmus ir jų rezultatus, fizinio suvaržymo priemonių taikymo nedelsiant priežastis, taikytas kitas priemones pacientui nuraminti ir apsaugoti jį nuo galimos grėsmės ar priežastis, kodėl nebuvo galimybės jas taikyti (jei apie tai paciento medicinos dokumentuose nėra įrašyta), bei Paciento, kuriam taikomos fizinio suvaržymo priemonės, stebėjimo lapą pažymi fizinio suvaržymo priemonių taikymo pradžią;

6.5. aprašo 15 punkte nustatyta tvarka stebi paciento būklę, pildo Paciento, kuriam taikomos fizinio suvaržymo priemonės, sveikatos būklės stebėjimo lapą ir informuoja gydytoją apie paciento būklės pokyčius.

7. Kai esant įstatymo 9 straipsnio 5 dalyje nustatytiems pagrindams fizinio suvaržymo priemonės būtina taikyti nedelsiant ir nėra gydytojo psichiatro, greitosios medicinos pagalbos asmens sveikatos priežiūros specialistas (-ai), įvertinęs (-ę) paciento keliamą grėsmę, paciento sveikatos būklę, kuri gali daryti įtaką fizinio suvaržymo priemonių taikymui, taiko tinkamiausią fizinio suvaržymo priemonę – fizinį suvaržymą rankomis (žmogaus kūno jėga) arba SFSP. Apie taikytas fizinio suvaržymo priemones greitosios medicinos pagalbos asmens sveikatos priežiūros specialistas pažymi paciento medicinos dokumentuose. Jei paciento veiksmai kelia grėsmę greitosios medicinos pagalbos darbuotojams, į pagalbą gali būti kviečiama policija.

8. Pasitelkti taikyti fizinio suvaržymo priemones galima tik asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojus, išklačiusius mokymus ar įstaigos vidaus instruktažą apie pacientų agresyvaus ir smurtinio elgesio profesionalų valdymą bei fizinio suvaržymo priemonių taikymo tvarką.

9. Asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojai turi saugoti paciento privatumą ir orumą – prieš taikant fizinio suvaržymo priemones paprašyti išeiti kitus asmenis iš patalpos, jei tai neįmanoma, fizinio suvaržymo priemonių taikymo metu naudoti širmas.

10. Fizinio suvaržymo priemonių taikymo metu pacientas turi būti ramintas žodžiu ir bandoma įkalbėti nesipriešinti fizinio suvaržymo priemonių taikymui.

11. Fizinis suvaržymas rankomis (kūno jėga) gali būti taikomas tik pradžioje ir kaip įmanoma trumpesnę laiką, iki bus pritaikytos kitos fizinio suvaržymo priemonės, jei ir toliau išliks fizinio suvaržymo priemonių taikymo pagrindai. Taikant fizinį suvaržymą rankomis (kūno jėga) turi būti stengiamasi išvengti paciento sužalojimo ir fizinio skausmo sukėlimo pacientui.

12. Fiziniam paciento suvaržymui SFSP galima naudoti tik specialiai tam skirtas priemones, turinčias jų paskirtį ir saugumą pagrindžiančius dokumentus. SFSP turi būti naudojamos pagal gamintojų instrukcijas ir įstaigos patvirtintas jų naudojimo taisykles. Taikant SFSP turi būti siekiama išvengti paciento sužalojimo ir fizinio skausmo sukėlimo pacientui. Su SFSP naudojimo taisyklėmis ir gamintojų instrukcijomis jas skiriantys ir (ar) taikantys asmens sveikatos priežiūros specialistai ir Aprašo 8 punkte nurodyti darbuotojai turi būti susipažinę pasirašytinai.

13. Paciento IAP gali būti taikomas tik patalpoje, atitinkančioje šiuos reikalavimus:

13.1. patalpa turi būti saugi pacientui: visi baldai ir daiktai turi būti pritvirtinti, be aštrių kampų ar kitų detalių, į kurias pacientas galėtų lengvai susižeisti ar sužeisti kitus; visi stiklai turi būti nedūžtantys;

13.2. rekomenduojama, kad patalpoje būtų įrengta saugi pacientui santechninė įranga, langas su natūraliu apšvietimu ir laikrodis;

13.3. patalpoje galima įrengti ir naudoti papildomas priemones, padedančias pacientui nusiraminti, pvz., raminanti muzika, raminančių vaizdų demonstravimas ir pan.

14. Paskyrus SFSP ar IAP, gydytojas psichiatras ne rečiau kaip kas 1,5 valandos turi įvertinti taikomų fizinio suvaržymo priemonių būtinumą ir apie tai pažymėti Paciento, kuriam taikomos fizinio suvaržymo priemonės, stebėjimo lape. Jei fizinio suvaržymo priemonių taikymą būtina pratęsti, gydytojas psichiatras Paciento, kuriam taikomos fizinio suvaržymo priemonės, stebėjimo lape nurodo šių priemonių pratęsimo priežastis.

15. Paskyrus SFSP ar IAP, psichikos sveikatos slaugytojas ne rečiau kaip kas 0,5 val. įvertina paciento sveikatos būklę bei pildo Paciento, kuriam taikomos fizinio suvaržymo priemonės, sveikatos būklės stebėjimo lapą.

16. SFSP ar IAP taikymo metu pacientas turi būti nuolat stebimas asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojo. Stebėjimas vykdomas tiesiogiai ar per specialų patalpos, kurioje taikomas IAP, langą ar kitomis priemonėmis.

17. Fizinio suvaržymo priemonių taikymo metu rekomenduojama kalbėti su pacientu ir paaiškinti, kad fizinio suvaržymo priemonės taikomos siekiant jį apsaugoti nuo grėsmės.

18. Nustačius, kad nebėra fizinio suvaržymo priemonių taikymo pagrindų, taip pat iškilus grėsmei asmens sveikatai ir (ar) gyvybei, fizinio suvaržymo priemonių taikymas gydytojo psichiatro sprendimu nedelsiant nutraukiamas. Nutraukus fizinio suvaržymo priemonių taikymą, gydytojas psichiatras apie tai pažymi Paciento, kuriam taikomos fizinio suvaržymo priemonės, stebėjimo lape.

19. Nutraukus SFSP ar IAP gydytojas psichiatras ar slaugytojas pacientui turi paaiškinti, kodėl jam jos buvo taikytos, aptarti galimus savikontrolės būdus, padedančius užkirsti kelią grėsmei bei pagal poreikį taikyti kitus gydymo būdus.

19¹. Asmens sveikatos priežiūros įstaiga fizinio suvaržymo priemonių taikymo metu ir jam pasibaigus pildo Fizinio suvaržymo priemonių registravimo žurnalą (Aprašo 4 priedas).

Papildyta punktu:

Nr. [V-2267](#), 2020-10-14, paskelbta TAR 2020-10-14, i. k. 2020-21350

III SKYRIUS

FIZINIO SUVARŽYMO PRIEMONIŲ TAIKymo STEBĖSENA (MONITORINGAS)

20. Asmens sveikatos priežiūros įstaigos, teikiančios stacionarines psichikos sveikatos priežiūros paslaugas, greitosios medicinos pagalbos paslaugas, bei kitos asmens sveikatos priežiūros įstaigos, psichikos ir elgesio sutrikimų turintiems pacientams taikiusios fizinį suvaržymą, kasmet ne vėliau kaip iki sausio 31 d. pateikia Sveikatos apsaugos ministerijai praėjusiais kalendoriniais metais Asmens sveikatos priežiūros įstaigoje taikytų fizinio suvaržymo priemonių ataskaitą (Aprašo 3 priedas).

Punkto pakeitimai:

Nr. [V-2267](#), 2020-10-14, paskelbta TAR 2020-10-14, i. k. 2020-21350

21. Sveikatos apsaugos ministerija pateiktus duomenis naudoja fizinio suvaržymo priemonių taikymo statistinės analizės ir vertinimo tikslais.

IV SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

22. Asmens sveikatos priežiūros įstaiga turi užtikrinti, kad asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojams, taikantiems fizinio suvaržymo priemonės, būtų organizuojami mokymai apie pacientų agresyvaus ir smurtinio elgesio profesionalų valdymą bei fizinio suvaržymo priemonių taikymą (toliau – mokymai). Mokymų organizavimo periodiškumas ir tvarka nustatomi įstaigos vidaus tvarkos taisyklėse.

Fizinio suvaržymo priemonių taikymo
psichikos ir elgesio sutrikimų turintiems
pacientams ir fizinio suvaržymo
priemonių taikymo stebėsenos
(monitoringo) tvarkos aprašo
1 priedas

(Paciento, kuriam taikomos fizinio suvaržymo priemonės, stebėjimo lapo forma)

**PACIENTO, KURIAM TAIKOMOS FIZINIO SUVARŽYMO PRIEMONĖS, STEBĖJIMO
LAPAS**

(asmens sveikatos priežiūros įstaigos pavadinimas)

Asmens sveikatos priežiūros įstaigos padalinys			
Paciento	vardas	pavardė	Gimimo metai
Paciento gydymo stacionare ligos istorijos Nr.			
Fizinio suvaržymo priemonių taikymo priežastis			
Fizinio suvaržymo priemonių rūšis (pažymėti)	☐ Izoliavimas atskiroje palatoje ☐ Specialiomis fizinio suvaržymo priemonėmis ☐ rankomis (žmogaus kūno jėga)		Gydytojo psichiatro spaudas, parašas
Paciento informavimo, kodėl jam paskirtos fizinio suvaržymo priemonės, laikas	data	valanda, minutės	Gydytojo psichiatro spaudas, parašas
Fizinio suvaržymo priemonių taikymo pradžia	data	valanda, minutės	Gydytojo psichiatro spaudas, parašas *
Fizinio suvaržymo priemonių taikymo pabaiga	data	valanda, minutės	Gydytojo psichiatro spaudas, parašas

Fizinio suvaržymo priemonių taikymo pratęsimas

Data	Valanda, minutės	Fizinio suvaržymo priemonių taikymo pratęsimo priežastis (psichikos būklės vertinimo kodas (-ai)** ir, jei reikia, paaiškinimai)		Gydytojo psichiatro spaudas, parašas

* Slaugytojo vardas, pavardė, parašas, – jei fizinio suvaržymo priemonę taikyti pradėjo slaugytojas.

** Psichikos būklės vertinimo kodai:

1. Psichomotorinis sujaudinimas:

1.1. trankosi į sienas ir aplinkinius daiktus;

1.2. kandžiojasi ar spjaudosi;

1.3. žalojasi (autoagresija) (išskyrus savižudišką elgesį);

1.4. blaškosi, priešinasi;

1.5. gadina aplink esančius daiktus;

1.6. veržiasi pabėgti;

1.7. verbalinė agresija (keikiasi, šaukia, grasina, provokuoja konfliktą);

1.8. kita (įrašyti).

2. Savižudybės grėsmė (ketinimai, elgesys).

3. Sąmonės sutrikimas esant neprognozuojamam impulsyviu elgesiui.

4. Imperatyvinės klausos haliucinacijos, provokuojančios agresyvų paciento elgesį.

5. Atsisako maisto ir skysčių ir yra būtinybė maitinti per zondą.

6. Tuštinasi, šlapinasi ne tam skirtoje vietoje.

7. Kita (įrašyti).

Fizinio suvaržymo priemonių taikymo
psichikos ir elgesio sutrikimų turintiems
pacientams ir fizinio suvaržymo
priemonių taikymo stebėsenos
(monitoringo) tvarkos aprašo
2 priedas

(Paciento, kuriam taikomos fizinio suvaržymo priemonės, sveikatos būklės stebėjimo lapo forma)

PACIENTO, KURIAM TAIKOMOS FIZINIO SUVARŽYMO PRIEMONĖS, SVEIKATOS BŪKLĖS STEBĖJIMO LAPAS

(Asmens sveikatos priežiūros įstaigos pavadinimas)

(Paciento vardas, pavardė, gimimo metai, gydymo stacionare ligos istorijos Nr.)

[illegible]

Bendra fizinio suvaržymo priemonių trukmė _____
(valandos, minutės)

Pacientą stebėjusio psichikos sveikatos slaugytojo pastabos _____

Pacientą stebėjęs psichikos sveikatos slaugytojas _____
(vardas, pavardė, parašas, spaudas)

* Psichikos būklės vertinimo kodai:

1. Psichomotorinis sujaudinimas:

1.1. trankosi į sienas ir aplinkinius daiktus;

1.2. kandžiojasi ar spjaudosi;

1.3. žalojasi (autoagresija) (išskyrus savižudišką elgesį);

1.4. blaškosi, priešinasi;

1.5. gadina aplink esančius daiktus;

1.6. veržiasi pabėgti;

1.7. verbalinė agresija (keikiasi, šaukia, grasina, provokuoja konfliktą);

1.8. kita (įrašyti).

2. Tuštinasi, šlapinasi ne tam skirtoje vietoje.

3. Savižudybės grėsmė (ketinimai, savižudiškas elgesys).

4. Sąmonės sutrikimas esant neprognozuojamam impulsyviu elgesiui.

5. Imperatyvinės klausos haliucinacijos, provokuojančios agresyvų paciento elgesį.

6. Atsisako maisto ir skysčių ir yra būtinybė maitinti per zondą.

7. Kita (įrašyti).

** Pildoma, kai taikomos specialios fizinio suvaržymo priemonės.

Fizinio suvaržymo priemonių taikymo
psichikos ir elgesio sutrikimų
turintiems pacientams ir fizinio
suvaržymo priemonių taikymo
stebėsenos (monitoringo) tvarkos
aprašo
3 priedas

(Asmens sveikatos priežiūros įstaigoje taikytų fizinio suvaržymo priemonių ataskaitos forma)

ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOJE TAIKYTŲ FIZINIO SUVARŽYMO PRIEMONIŲ ATASKAITA

Asmens sveikatos priežiūros įstaigos pavadinimas _____
Ataskaitiniai metai _____

Eil Nr.	Fizinio suvaržy- mo priemo- nės kodas*	Paciento amžius	Paciento lytis	Fizinio suvaržymo priemonės taikymo data	Fizinio suvaržymo priemonės taikymo trukmė	Pacientui nustatyta pagrindinė diagnozė (kodas pagal TLK- 10-AM**)	Ar buvo taikyta priverstinė hospitaliza- cija

* Fizinio suvaržymo priemonių kodai:

1. Fizinis suvaržymas rankomis (kūno jėga);
2. Fizinis suvaržymas specialiomis fizinio suvaržymo priemonėmis;
3. Fizinis suvaržymas izoliuojant pacientą atskiroje patalpoje.

** Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos dešimtasys pataisytas ir papildytas leidimas „Sisteminis ligų sąrašas“ (Australijos modifikacija, TLK-10-AM), įdiegtas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. vasario 23 d. įsakymu Nr. V-164 „Dėl Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos dešimtojo pataisyto ir papildyto leidimo „Sisteminis ligų sąrašas“ (Australijos modifikacija, TLK-10-AM) įdiegimo“.

(Asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovo vardas pavardė, parašas)

Fizinio suvaržymo priemonių taikymo
psichikos ir elgesio sutrikimų turintiems pacientams
ir fizinio suvaržymo priemonių taikymo
stebėsenos (monitoringo) tvarkos aprašo
4 priedas

(Fizinio suvaržymo priemonių registravimo žurnalo forma)

FIZINIO SUVARŽYMO PRIEMONIŲ REGISTRAVIMO ŽURNALAS

(asmens sveikatos priežiūros įstaigos pavadinimas)

Eil Nr	Fizinio suvaržymo priemonės kodas*	Pacient o amžius	Pacient o lytis	Fizinio suvaržymo priemonės taikymo data (arba laikotarpis)	Fizinio suvaržymo priemonės taikymo trukmė (val. ir min.)	Pacientui nustatyta pagrindinė diagnozė (kodas pagal TLK-10- AM**)	Ar buvo taikyta priverstinė hospitalizacija (įrašyti „taip“ arba „ne“)	Sprendimas taikyti fizinio suvaržymo priemonės priemusių gydytojo psichiatro, gydytojo vaikų ir paauglių psichiatro ar psichikos sveikatos slaugytojo vardas ir pavardė	Ar pacientas patyrė sužalojimų fizinio suvaržymo priemonės taikymo metu (įrašyti „taip“ arba „ne“)

* Fizinio suvaržymo priemonių kodai:

1. Fizinis suvaržymas rankomis (kūno jėga).
2. Fizinis suvaržymas specialiomis fizinio suvaržymo priemonėmis.
3. Fizinis suvaržymas izoliuojant pacientą atskiroje patalpoje.

**** Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos dešimtas pataisytas ir papildytas leidimas „Sisteminis ligų sąrašas“ (Australijos modifikacija, TLK-10-AM), įdiegtas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. vasario 23 d. įsakymu Nr. V-164 „Dėl Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos dešimtojo pataisyto ir papildyto leidimo „Sisteminis ligų sąrašas“ (Australijos modifikacija, TLK-10-AM) įdiegimo“.**

Papildyta priedu:

Nr. [V-2267](#), 2020-10-14, paskelbta TAR 2020-10-14, i. k. 2020-21350

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Įsakymas

Nr. [V-2267](#), 2020-10-14, paskelbta TAR 2020-10-14, i. k. 2020-21350

Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2019 m. gegužės 29 d. Įsakymo Nr. V-643 „Dėl Fizinio suvaržymo priemonių taikymo psichikos ir elgesio sutrikimų turintiems pacientams ir fizinio suvaržymo priemonių taikymo stebėsenos (monitoringo) tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo